

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ
ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконав: студент(ка) 471 групи

Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми «Дошкільна освіта»

Коломоєц Надія Геннадіївна

Керівник к.пед.н. Цюпак І.М.
Рецензент к.пед.н. доц. Сидоренко Н.І.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	6
1.1. Розкриття основних дефініцій проблеми дослідження.....	6
1.2. Музично-театралізована діяльність як засіб формування здібностей дошкільнят.....	11
1.3. Форми організації музично-театралізованої діяльності.....	17
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА ЗАСОБОМ МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	24
2.1. Характеристика рівнів сформованості творчої особистості дошкільника в музично-театралізованій діяльності.....	24
2.2. Вплив організованої музично-театралізованої діяльності на формування творчої особистості дошкільника.....	28
2.3. Педагогічні умови формування творчої особистості дошкільника засобом музично-театралізованої діяльності.....	35
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45
ДОДАТКИ	49
Додаток А. Визначення театральних здібностей за методикою Е. Хаака та І. Кафа.....	49
Додаток Б. Результати констатувального етапу експерименту з визначення рівня сформованості творчої особистості дошкільника.....	50
Додаток В. Орієнтовні види театрів	51
Додаток Г. Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету.....	59
Додаток Д. Довідка про перевірку на текстові збіги у Науковій бібліотеці.....	60

ВСТУП

Музично-театралізована діяльність є ефективним засобом педагогічного впливу на особистість дошкільника. У процесі естетичного сприйняття творів мистецтва в дитини виникають художні асоціації, оцінки, порівняння, узагальнення, що впливає на усвідомлення зв'язків між змістом і засобами художньої виразності творів. Діяльність дошкільників у тому випадку стає художньою, коли опирається на різні види мистецтва, убрані у своєрідні й доступні для дитини форми.

Формування музично-театральних здібностей підпорядковується загальним закономірностям розвитку здібностей. Водночас музично-театралізована діяльність є специфічним видом дитячої активності, одним з найулюбленіших видів творчості, діти охоче в неї включаються.

Проблема формування творчості особистості, у системі естетичного виховання потребує постійного вивчення й, отже привертає увагу філософів, психологів, педагогів, це відбувається в наслідок того, що суспільство постійно відчуває потребу у креативних особистостях, здатних активно діяти, нестандартно мислити, знаходити оригінальні вирішення будь-яких життєвих проблем.

Формування творчих здібностей в музично-театралізованій діяльності дошкільників досліджували Л. Артемова, С. Гончаренко, О. Кононко, А. Лук, Л. Масол, В. Моляко, Н. Миропольська, В. Тищенко Єніною Л. Методичні розробки формування творчої особистості дошкільника засобом музично-театралізованої діяльності були присвячені праці: Березіної М, Гніровської О., Линник Т. Грицюк Л., Каратаєвої М., Малинич Л., Макаренко Л., Мартиненко Г., Науменко С. На їх думку, музично-театральна робота із дітьми є одним із ефективних засобів творчого розвитку особистості. Визначенню поняття «творча особистість» у філософській, педагогічній та психологічній літературі приділяли значну

увагу Б. Ананьєв, В. Андрєєв, Ю. Бабанський, М. Бондаренко, В. Кан-Калик, Я. Пономарьов, Н. Тализіна, В. Цапок та інші. Ряд дослідників (Л. Єрмолаєва-Томіна, В. Козленко, Н. Посталюк та інші) поняття «творча особистість» розглядають крізь поняття творчого стилю діяльності або творчої активності. Зазначене визначає актуальність дослідження на сучасному етапі розвитку музично-театралізованої діяльності.

Мета дослідження - обґрунтувати педагогічні умови формування творчої особистості дошкільника засобом музично-театралізованої діяльності.

У відповідності з метою визначені **завдання** дослідження:

1. Розкрити теоретичні основи музично-театралізованої діяльності дітей дошкільного віку.
2. Схарактеризувати рівні сформованості творчої особистості дошкільника в музично-театралізованій діяльності.
3. З'ясувати вплив організованої музично-театралізованої діяльності на формування творчої особистості дошкільника
4. Визначити педагогічні умови формування творчої особистості дошкільника засобом музично-театралізованої діяльності.

Об'єкт дослідження - музично-театралізованої діяльності дошкільників.

Предмет дослідження – особливості музично-театралізованої діяльності як засіб формування творчої особистості дошкільника.

Методи дослідження: систематизація й узагальнення даних наукової та методичної літератури з проблеми музично-театралізованої діяльності та сформованості творчої особистості дитини старшого дошкільного віку, їх аналіз, порівняння – з метою уточнення сутності ключових понять дослідження та виявлення педагогічних умов формування творчої

особистості дитини старшого дошкільного віку в музично-театралізованій діяльності.

Практична значущість дослідження: дібрано діагностичний інструментарій з визначення рівні сформованості творчої особистості дошкільника в музично-театралізованій діяльності. Визначено педагогічні умови та схарактеризовано шляхи їх реалізації, що передбачають формування творчої особистості дошкільника засобом музично-театралізованої діяльності. Результати дослідження можуть бути використані в практиці естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки, результати дослідження обговорювалися під час виступу на засіданнях студентського наукового об'єднання «Актуальні проблеми дошкільної освіти» кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти педагогічного факультету Херсонського державного університету. Апробацію одержаних результатів здійснено шляхом їх оприлюднення на V міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти» (м.Одеса, 29-30 жовтня 2019 р.) у доповіді «Особливості керівництва музично-театралізованими іграми дошкільників».

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Розкриття основних дефініцій проблеми дослідження

З урахуванням проблеми нашого дослідження виникає необхідність уточнення дефініцій феномену «музично-театралізована діяльність».

Особливе значення, серед різних видів мистецтва віддають музичному вихованню, в свою чергу воно знайомить дітей з законами різних країн та народів, сприяє формуванню музичного смаку, розвиває здібності та виробляє навички та вміння, що в майбутньому дозволить дітям бути активними виконавцями та слухачами. Якщо торкнутись емоційної сфери людини, то музика формує естетичні та емоційні якості людини.

Музичне виховання - це процес передача та засвоєння музичних знань, вмінь і навичок, спрямованих на розвиток та формування музичних нахилів, здібностей, смаку, ідеалів, надихаючих особистість на практичну музично - естетичну діяльність. Таким чином, музичний смак формується в процесі музичного виховання, спеціального або опосередкованого.

Основним завдання музичного виховання є всебічно-гармонійний розвиток дитини, як особистості яка дає можливість цінувати її та сприймати музично-естетичні явища.

Саме з раннього віку потрібно займатись з малюком музичним вихованням, розвивати якомога більше якостей та здібностей

Цей вид мистецтва доступний дитині ще з раннього віку, тому чим раніше почати залучати чадо до вивчення музики, тим обдаровані вони стануть в майбутньому, і тим цікавіше та захоплюючими для них будуть

нові заняття з музики. Вже в перші роки життя музичне мистецтво посідає важливе місце в загальному культурному розвитку людини.

В.Сухомлинський, не раз наголошував на те, що музика є унікальний та незамінний засіб виховання «який має надати естетичного та емоційного забарвлення та кольорів всьому духовному життю людини» [33, с. 34]. Як ми знаємо без переживання та розуміння музики не відбувається пізнання навколишнього світу та світу мистецтва, адже без потреби слухати її й отримувати від неї справжню насолоду неможливий і розвиток дитини.

Як зазначає у своєму дослідженні Є.Федотов, аналізуючи погляди Кирила Стеценка, музика є одним з вагомих засобів естетичного виховання дітей, який ушляхетнює людину, розвиває благородність, впливає на психіку й настрої [18, с. 38].

Перевагу музики над іншими видами мистецтва Г. Ващенко вбачав у тому, що вона, на відміну від живопису, скульптури та літератури, діє на почуття людини безпосередньо [8, с. 17].

В.Верховинець надавав особливу значущість в естетичному вихованню дітей такими видами діяльності, як слухання музики і спів. Інший і не менш вагомий засіб формування здібностей дошкільника є театралізована діяльність.

Театралізована діяльність – це, власне, гра в театр «для себе», підготовка та показ вистав «для глядачів». В процесі театралізованої діяльності дітей дошкільників знайомлять з особливим видом праці (режисера актора та ін.) застосовують найкращі літературні форми.

Н. Водолога досліджувала проблему розвитку мовлення саме в театралізованій діяльності [9, с. 22]. Автор в структурі театралізованої праці виокремлює артистичні й акторські здібності.

Артистичні здібності – це особливий рівень прояву спеціальних здібностей дітей, що забезпечує їм успіх у виконанні творів мистецтва

різних видів та жанрів (співи, танці, створення і використання композицій на різних музичних інструментах, декламування, виконання ролей у театралізованих виставах тощо) [9, с. 51].

Одним із найефективнішим педагогічним способом навчання дітей та розвитку її особистісних якостей є театралізована діяльність. В той же час театралізована дія виступає як особливий, специфічний вид дитячої активності, один з улюблених видів творчості. У театралізованій діяльності реалізуються основні прагнення дитини у:

- самовираженні свої почуттів;
- спілкуванні з дорослими людьми та її однолітками;
- пізнанні себе та можливість перетворення в різні образи.

В щирому та відкритому ставленні до художнього образу, у різних формах втілення театралізованої діяльності малюк виявляє рівень художньо-естетичного сприймання, мовленнєву компетенцію, певні навички, вміння, знання, здобуті нею раніше в умовах спеціально організованого навчання.

Театралізована діяльність дошкільника має такі види [17, с. 212]:

- сприймання дитиною театральних видовищ, воно в свою чергу сприяє засвоєнню кращих форм літературного мовлення;
- театралізована гра яка спрямована на активізацію словника дитини та сприяє розвитку зв'язного мовлення та сюжетоскладання;
- підготовка та постановка театральної вистави, а саме репетиції, заучування тексту, відпрацювання виразності мовлення.

Спираючись на види організація театралізованої діяльності має три головні напрями роботи [22, с. 19-20]:

- пізнавальний – головна ідея формувати у дитини певні знання, уміння, та уявлення про театр, театральну діяльність; передбачає ознайомлення з театром, художньо- естетичне сприймання;

- ігровий – ідея в тому, що педагог повинен створювати сприятливі умови для ігрової діяльності, спонукати дитину до імпровізації, використовувати набуті знання у грі; містить ігри-драматизації та імпровізовані ігри;

- сценічний - полягає у тому, що у дитини відбувається формування театральних дій, елементів сценічної майстерності, формується виразність читання; містить репетиції, постановку вистави, різні вправи, роботу в театральному гуртку.

Виділяємо основні поняття та правила театралізованої діяльності: сценарій, сюжет, гру за сюжетом будь-якого літературного твору, казку-показку, театралізацію.

Сюжет - це усне зв'язне висловлювання, що відбиває у стислій формі динаміку основних подій гри. Сценарій складається в усній формі він може бути записаним дорослим за дітьми, та навіть самими дітьми, задля того, щоб розігравати певний сюжет в різних видах театралізованих ігор.

Гра за сюжетом художнього твору - це гра, в якій дитина, взявши за основу літературний текст будь-якого твору, розгортає власний сюжет, доповнює авторський текст новими діями та персонажами.

Театралізація - це передача авторського або складання власного тексту на задану тему за допомогою вербальних і невербальних засобів виразності, підготовка та показ вистави за ним.

Казка-показка - це казка, персонажами якої можуть бути не лише живі істоти, а й неістоти (дорога, камінець).

На розвиток будь-яких сторін життєдіяльності дитини вміло впливає творча діяльність, яка сприяє розвитку інтелектуальної сфери. Засобами театру діти збагачують знання про театр та людей, які там працюють, вона вчиться порівнювати героїв різних казок та їх якості та вчинки, планує власні дії щодо реалізації задуму майбутньої вистави.

Потрібно залучати дитину до показу дій з персонажами казок або з іграшками, імітувати рухи тварин, дії поетичних героїв, використовувати рухові дії в процесі театралізованих ігор, добір рухів відбувається відповідно до характеру та особистих якостей персонажа-саме це гарантує гармонійний розвиток фізичної сфери.

Комунікативна сфера - це узгодження власних дій із діями інших дітей, участь у спільних із вихователем діях за сюжетами літературних творів, усвідомлення колективного характеру дієтворення [32, с. 8].

Театралізована діяльність передбачає розвиток морально-вольової сфери, також вміння впізнавати персонажів та героїв у знайомих нам казках, висловлювати свою думку щодо них, зробити самостійні судження та оцінку та давати морально - естетичні та етичні оцінки, визначати альтернативу в оцінці героїв.

Під час відвідування театру дитина опановує правила поведінки в театрі, вчиться ідентифікувати почуття і вчинки персонажів із власними, саме це формує поведінкову сферу дітей.

У дошкільному віці театралізована діяльність педагогами усвідомлюється як один з ефективних засобів педагогічного впливу на розвиток творчості дитини, що використовується з особистою метою і спонукається певними мотивами. Педагог ставить собі за мету розвивати в дошкільнят: уміння "вжитися в образ" та "тримати" його впродовж усієї театралізованої діяльності; усвідомлення власних мовленнєвих та виконавчих дій; переносити отримані уявлення в самостійну ігрову діяльність; уміння передавати особливості будь-якого образу, усвідомити ідею та зміст художніх образів літературних творів та героїв, виявляти зацікавленість до театру як виду мистецтва.

Театралізована діяльність виступає як один з найулюбленіших видів дитячої творчості та специфічний вид дитячої активності. Діти охоче

беруть участь в театралізованій діяльності завдяки літературним, ігровим, особистісним мотивам. У дітей з'являються різноманітні потреби у грі, що виникають під впливом літературного твору. Пізнання себе через відтворення художніх образів, а також в бажанні в самовираженні та спілкуванні з різними людьми. У відкритому та щирому відношенні до художнього образу, втіленні різних формах театралізованої праці. В свою чергу дитина виявляє рівень художньо-естетичного сприймання, мовленнєву компетенцію, певні вміння, знання та навички, здобуті нею раніше в умовах організованого спеціального навчання.

Отже, можна прийти до висновків, що організація театралізованої діяльності передбачає формування у дітей певних уявлень про театральну дію та сам театр; розвивати пізнавальний напрям спеціального виховання та навчання; створювати сприятливі умови для ігрової діяльності дошкільнят, спонукати дітей до імпровізації та використовувати набуті вміння, навички, знання у грі, тобто сценічний та ігровий напрям, у процесі якого відбувається формування елементів сценічної виразності та будь-яких театральних дій.

1.2. Музично-театралізована діяльність як засіб формування здібностей дошкільнят

Після дослідження даного питання вчені прийшли до висновків, що особливо ефективно становлення творчої особистості дитини відбувається в умовах реалізації музично-театралізованої діяльності. Саме ця робота розвиває творчу активність дошкільнят, формує здатність до емоційної емпатії.

Аналіз досліджень умов формування творчих здібностей в музично-театралізованій діяльності дошкільників розкрито Єніною Л. [17, с. 211],

яка вказує на те, що вивченням шляхів формування творчих здібностей дітей займалися О. Кононко, Л. Масол, С. Гончаренко, А. Лук, Л. Артемова, В. Моляко, Н. Миропольська, В. Тищенко.

Музично-театралізована діяльність спрямована на вирішення завдань морально-естетичного виховання. Важливу роль в організації музично-театральної діяльності відіграє вихователь, його основне завдання вміло спрямовувати процес, не тільки виразно читати твори та розповідати про що-небудь, уважно слухати та чути, але педагог повинен сам вміти в раз перетворитись в будь-яку роль, тобто володіти основами акторського майстерності та режисерських умінь.

Такий вихователь обов'язково стане прикладом для дітлахів, приведе до підвищення творчого потенціалу та допоможе вдосконалити музично-театралізовану працю дітей.

Вдалий розвиток творчих здібностей дошкільників відбувається тільки в процесі системного залучення дитини до занять з музично-театральної діяльності, передбачає поступове ускладнення наукового матеріалу відповідно до вікових можливостей та особистого досвіду дитини, воно й забезпечить вдале знайомство зі світом театру і музики.

Головне про, що не повинен забувати педагог, це особистий підхід до кожного вихованця. Не слід забувати, що кваліфікований фахівець ніколи не застосовує будь-якого тиску, не порівнює, не робить оцінки та не осуджує. Навпаки, дітям необхідно дати можливість висловлюватись, проявляти ініціативу та внутрішню активність. Не варто допускати щоб діти почали боятись «виходити» на сцену, боялись зробити помилку. Не допустимо використовувати в занятті розділення дітей на «артистів» та «глядачів». Не можливо, щоб одні постійно грали ролі, а інші завжди споглядали.

Чим повніше та емоційнішим сприйманням твору буде дітьми, тим вище рівень музично-театралізованого праці. Перед педагогом розкривається два основних завдання:

1. Потрібно зрозуміти внутрішній світ дитини його почуття та переживання, наскільки вони глибокі та серйозні.
2. Створювати особливу сферу для висловлювання дітьми власних почуттів та емоції та допомагати диференціювати їх.

Основними елементами формування творчості в музично-театральній діяльності є [34, с. 92]:

- перегляд лялькових вистав та бесіди;
- ігри-драматизації;
- розігрування та постановка різних інсценівок і казок;
- різноманітні вправи по формуванню вербальної і невербальної виразності та її виконання.
- лише окремі вправи з етики;
- різні вправи з метою соціального та емоційного розвитку дітей.

В комплексі занять з музично-театралізованої діяльності, а саме в процесі цієї діяльності вирішуються такі поставлені завдання:

- розвиток творчої самостійності дитини та здібностей дошкільника;
- пробудження та виховання інтересу до різноманітних видів творчої діяльності;
- оволодіння та засвоєння отриманих імпровізаційних вмінь;
- розвиток всіх функцій, компонентів і форм мовленнєвій діяльності;
- вдосконалення та розвиток пізнавальних процесів.

У музично-театралізованій праці дошкільнят заохочується гнучкість та самостійність мислення, творчість та ініціативність дітей. Розвиток творчих здібностей відбувається в контексті музично-театралізованої діяльності, та саме це сприяє загальному психологічному розвитку дитини ,

можливостям естетичного та морального впливу на дітей з боку вихователів та педагогів. Музично-театралізована робота дає можливість педагогу на своїх заняттях комплексно та систематично впливати на дітей у невербальному та вербальному значенні ефективно та комплексно розв'язувати поставлені завдання естетичного і морального виховання, а також коригувати відхилення психічної діяльності і активувати мовленнєву діяльність та збагачувати емоційну сферу.

На заняттях музично-театралізованої діяльності поставлені завдання та заняття виконують певний ряд функцій таких як: виховна, розвивальна, пізнавальна.

Варто визначити, що звичайна гра, тісно взаємодіє з музично-театралізованою діяльністю дитини.

У дослідженні Артемової Л. [5] зазначено, що дошкільник у своєму розвитку проходить певний ряд етапів та змін, а також поетапно розвивається її діяльність та гра: від ознайомлення з предметами та різних експериментів з ними до відображення різних дій з іграшками, спочатку відбувається поява сюжету в грі, а вже потім відбувається вживання в роль і в кінці вже драматизація сюжетів.

Сюжетно-рольова гра, за версією Д. Ельконіна, несе творчій характер. Діти беруть участь в різних видах діяльності, беруть на себе різні форми діяльності і відносин дорослих, використовуючи предмети - замітники [38].

Суттєва різниця між театралізованими іграми та сюжетно-рольовими іграми є те, що театралізовані ігри сюжети беруть з літературних творів, а сюжетно-рольова гра несе вільний характер, де діти відображають життєві явища та ситуації.

У педагогічній практиці поняття «театралізована гра» тісно переплітається з поняттям «гра драматизація» Багато вчених вважають

ігри-драматизації різновидом сюжетно-рольової гри, а інші вчені ототожнюють ці поняття. Розглянемо ці поняття:

Театралізована гра — це розігрування літературного твору в особах, відтворення відбувається за допомогою виражальних засобів, таких як: міміка, інтонація, пози, жести та ходи в конкретних образах.

Багато театралізованих ігор охоплюють безліч функцій:

- дії дітей за ролями та з ляльковими іграшками;
- літературну діяльність (інсценування своїх творів, складання та вибір теми тощо);
- образотворчу діяльність (малювання декорацій, виготовлення атрибутів, одяг персонажів);
- музичну діяльність (інсценування музичних творів, виконання пісень, читання віршів тощо).

Кожна складова частина дитячої художньої діяльності має свої виражальні засоби і відповідні можливості для самовираження особистості, а в комплексі вони створюють театралізовану гру.

Гра-драматизація полягає в розігруванні та зображенні в особах літературних творів зі збереженням послідовності подій і епізодів. Послідовність подій, сюжет гри, вчинки, ролі та мова героїв визначається текстом літературного твору. Відбувається гра-драматизація за задалегідь заданим сюжетом і передбачає ролі, регламентовані межами авторського тексту. Дітям необхідно усвідомити перебіг подій, дослівно вивчити текст та зрозуміти образи героїв оповідання чи казки і зобразити їх саме такими, якими вони є у творі. Літературний твір має зміст який визначає, які дії необхідно виконувати, але він не містить вказівок щодо способів їх утілення — міміки, рухів та інтонації. Така гра є значно складнішою для дітей, порівняно з тією, в якій наслідується побачене в житті. Вона допомагає усвідомити художню цінність твору та головну ідею, вчать дітей

виражати свої почуття, сприяє розвитку мовлення, пам'яті та вияву самостійності, творчості в доборі виражальних і зображувальних засобів для створення образів. Створення і перевтілення образу можливі за наявності в дитини певних знань про зображені в літературному творі явища і об'єкти навколишнього світу, навичок усної розповіді та виразного читання творів, досвіду рухової діяльності.

Сюжетно-рольова гра та театралізована діяльність мають спільну рису, загальну структуру (будову). Найголовніша відмінність цих видів діяльності, те що у сюжетно - рольової гри немає кінцевого продукту, тобто результату, а результатом театралізованої діяльності є поставлений спектакль, інсценування, музичне інсценування.

Важливим в театралізованій грі є те, що діти проявляють будь-яку активність, можуть виробляти все що бачать навколо, мають змогу змінювати сюжет гри, назви героїв, варіює свою поведінку в ролі, передає свої почуття в зображувальному явищі та творчо втілює свій задум.

На думку Л. Фурміної театральні ігрова діяльність дошкільників має дві форми [34, с. 94]:

1. Предметні ігри, різні види лялькового театру – дійовими особами є предмети (ляльки, іграшки та ін.).

2. Ігри драматизації – діти самі в образі дійової особи та виконують взятую на себе роль.

Інший підхід мають роботи Л. Артемової, дослідження показало, що театральні ігри різні залежно від головних способів емоційної виразності, за їх допомогою розігрується тема, сюжет. В цьому випадку театралізовані ігри діляться на дві основні групи: режисерські ігри та ігри-драматизації. До режисерським ігор належать тіньовий театр, настільний, театр на фланелеграфі. У таких іграх дитина або навіть дорослий виконує дії за всіх персонажів. У настільному театрі зазвичай виконується театр картинок,

іграшок. Зараз з'являються багато інших видів настільного театру: баночний театр, театр коробочок, в'язаний театр та ін. [5]. Дослідниця до ігор-драматизації відносить ігри, засновані на діях виконавця ролі (дитини і дорослого), при цьому може виконуватись пальчиковий театр, одягнені на руку ляльки бібабо, а також елементи костюма.

У своєму дослідженні Олійник О. та Волощук В. зазначають, що гра-драматизація є однією з основних форм переходу до естетичної, продуктивної діяльності з притаманними для неї мотивом впливу на інших людей. Як вид художньої діяльності дошкільнят розглядають гру-драматизацію, саме вона відповідає їх потребам, бажано й самим перевтілюватися в різні образи казкових героїв, створювати щось незвичайне, уявляти та відчувати себе ким то іншим [28, с.55].

Отже, в старшому дошкільному віці особливо спостерігають досягнення, які дають право розглядати гру-драматизацію як наближення до художньої діяльності. Результати театралізованої праці дітей дошкільників є те, що в гри-драматизації передаючи образи героїв в тій мірі, наскільки це для них можливо та відтворювати зміст самої гри.

1.3. Форми організації музично-театралізованої діяльності

Змістом занять з музично-театралізованої діяльності є не тільки знайомство з текстом казки або літературного твору, а ще з мімікою, жестом, костюмом, рухом, мізансценою тощо, тобто з певними "позначками", що грають роль виразного мовлення.

Заняття з музично-театралізованої діяльності відбуваються в двох формах:

1) в процесі виконання вправ творчого характеру відбувається освоєння дітьми основ акторської майстерності;

2) діти освоюють технічні прийоми, які характерні для будь-яких видів музично-театрального мистецтва.

Підготовка вистав на музичних творів композиторів та народної музики є головним завданням музично-театральної діяльності.

Зміст, форми та методи проведення занять з музично-театрального мистецтва повинні дотримуватись основних трьох цілей:

1 Розвиток мовлення та мовленнєвого апарату у дітей засобами музично-театралізованої діяльності.

2. Створення гарного настрою та атмосфери творчості.

3. Всебічно та гармонійний розвиток дітей, а саме соціально - емоційної сфери

Маханєва М. рекомендує схему заняття з музично-театралізованої діяльності [24, с. 23-31]:

- ознайомлення з темою, створення гарного настрою;

- виконуються різні форми музично-театральної діяльності, кожна дитина разом з педагогом мають можливість та спосіб вдало реалізувати свій творчий потенціал;

- в кінці робимо підсумок, так званий емоційний підсумок.

Для того, щоб залучити дітей до виконання вправ, рекомендують виконувати різні прийоми:

-· вибір дітьми бажаного персонажа для виконання ролі;

-· головні ролі, як правило, призначаються більш соромливим та боязким дітям;

-· іншим прийомом є розподіл ролей за картками (вихователь дає в ручки кожній дитині картку з зображенням казкового героя);

-· виконання ролей в парах один з одним.

Діти ставлять та виконують театралізовані етюди, що спрямовані на розвиток емоційно-образної сфери, слухають класичну музику. Музичний

розвиток спонукає малят та їх батьків проявляти творчу активність, ініціативність, а педагогам допомагати дітям розкрити їх талант та прагнення.

Вагомий вплив на музичне виховання та освіту дітей має народна музична творчість. Найвищим проявом історичної достовірності, розвиненого естетичного смаку та високих ідеалів є народне мистецтво. Морально-естетичний зміст народної, музично-поетичної творчості, невмираюча цінність його психотерапевтичних можливостей і педагогічних ідей дають можливість ще раз впевнитись в широкому використанні фольклору в сучасній практиці та необхідність його збереження та відтворення. Якщо звернутись до джерела виховання і освіти, а саме народної культури то можна знайти благотворний ґрунт для розвитку і формуванню у дітей різних якостей: естетичних, моральних та інтелектуальних.

Фольклорний матеріал використовується в музичному вихованні та спонукає до пошуку нових методів і форм роботи з малюками, де дитина стає учасником творчого процесу, а не просто спостерігає за ним, це в свою чергу активує розвиток у нього музично-творчих здібностей.

Творче завдання та створення проблемної ситуації або її постановка, перехід гри на інший, більш складний творчий рівень, створення креативного поля, різноманітні вправи та етюди це найбільш ефективні методи реалізації творчих здібностей дитини.

Необхідно кожного заняття уважно слухати пропозиції та відповіді дітей; не вимагаючи при цьому відповіді, якщо ж дитина затрудняється або соромиться одразу перейти до дії з персонажем; виділити час на зустріч дітей з персонажами, дати можливість самостійно познайомитись, поговорити та відчувати радість знайомства з кожним персонажем, відчувати

позитивні або ж негативні якості того персонажа в якого потрібно перетворитись.

Виникають труднощі, через недостатню розробку методів, пов'язані саме з відбором змісту освіти, конкретизацією знань та визначенням прийомів та методів розвитку творчих здібностей малят з урахуванням їх вікових можливостей та потенціалів. Проблеми розвитку творчих здібностей дошкільнят засобами театралізованої праці принципово виникає новими для нас функціями естетичної культури в сучасній системі дошкільньої освіти та, перш за все, з переорієнтацією цільових установок. Головною метою сучасної дошкільньої освіти повинна збігатися з метою життя людини. Для більшості людей мета це реалізація потреб дитини, розкриття її потенціалу та можливостей та самореалізація себе як батьків. Ці цілі перетинаються з природою естетичного розвитку особистості.

Важливо пам'ятати, що пізнання навколишнього світу повинно бути обов'язково з поясненнями з розумінням, та ні в якому разі неможна бути байдужим та неупередженим. В процесі діяльності людини вірність ідеалам немислимі без високої емоційної культури, без високоідейних спрямованих почуттів.

У дошкільньому віці особливе значення набуває емоційне і естетичне виховання. Новий кращий рівень мислення сприяє тому, що людина пізнає нове, охоплює почуттями та думками вже не тільки звичні факти, речі, явища, але і принципи та ідеї. Чим яскравіше особисте емоційно-естетичне відношення до громадської, соціальної ідеї, тим глибше моральні почуття. У роки отрочтва емоційно-естетична оцінка та ставлення до ідей навколишнього світу особливо яскраво переживається особистістю. Це пояснюється тим, що людина немов вперше бачить цей світ через призму ідей і принципів та відкриває його.

Від того наскільки широке коло фактів охоплює дитина, наскільки яскраво фантазує та має можливість нестандартно мислити та наскільки глибоко відображаються пізнані людиною ідеї в його особистої боротьбі та діяльності, залежить душевність, тонкість, сердечність та щирість особистого ставлення до колективу та людини і радощів спілкування з ними.

Важлива сторона інтелектуального багатства життя дошкільника є емоційна культура та розумова праця дитини. Розвиток культури відчуттів і сприйняття починається саме з емоційного виховання дошкільників. Чим тонше сприйняття і відчуття, чим більше чує та бачить людина в навколишньому світі, тонів і півтонів та безліч відтінків чим глибше виражається особиста емоційна оцінка предметів, фактів, подій та явищ тим ширше емоційний діапазон, який характеризує духовну культуру людини.

Естетично-емоційна оцінка принципів та ідей як важливий елемент ідейного виховання залежить від глибокої здатності дитини переживати такі почуття в зв'язку з пізнанням навколишнього світу. Будь які почуття такі як захоплення, радість здивування, тривога, сум, печаль, сором, обурення, гнів, злість та збентеження.

На перший план у сучасному світі виходить робота з розвитку емоційної сфери дитини. Головним орієнтиром у сучасному суспільстві є виховання особистості дитини паралельно з отриманням практичних та теоретичних навичок і знань. Виникло питання розвитку емоцій і почуттів, в процесі виконавської діяльності, яке зачіпає складну тему у вихованні дошкільника.

При взаємодії з дітьми треба запам'ятати, що емоції - це її спроби висловити внутрішньому відображенні свій навколишній світ, висловити своє ставлення та свої переживання хвилюючих проблем.

Емоційне виховання- це здатність дітей бачити прекрасне в навколишньому світі, у творах та мистецтві, в природі, в стосунках до людей, вмiти відрізнити потворне від справді прекрасного, розвивати почуття до чарівному та вмiти самому собі створювати щось неймовірне.

З усіх мистецтв музика є найемоційнішою, найдорожчою та найближчою для будь-якої людини. Найбільш специфічною і відчутною стороною музичного змісту є емоції. Виникали навіть уявлення про суть музики як "мовою почуттів".

Емоційний спосіб сприйняття музико-театралізованої діяльності завжди пов'язаний з практичною і пізнавальною діяльністю дитини дошкільника. Емоційне виховання спрямоване на вирішення наступних завдань:

- здатність формування у дітей почуття сприймання, відчувати та правильно розуміти та цінувати неймовірне в навколишньому середовищі та мистецтві, формувати навички використовувати засоби мистецтва для пізнання природи та діяльності людей;

- розвиток здатності бачити та берегти красу природи і розуміння її суть;

- прищеплення навичок і умінь в області доступних дітям видів мистецтв та озброєння дітей певними знаннями зі співу, малювання, музики, драматизації, художнього слова;

- розвиток творчих здібностей дітей, навички та уміння створювати та відчувати красу в навколишньому довкіллі, вдома, на заняттях та в побуті;

- вміння вносити красу в побуті, бажання створювати щось нове, розвивати у дітей розуміння краси в людських відносинах.

Цілісністю характеризується саме емоційне сприйняття музики. Більш складний вид усвідомлення прекрасного в житті є емоційне

сприйняття, тому воно характеризується підготовленістю та здатністю людини відчувати насолоду та надихатись від зустрічі з прекрасним або обурення при зустрічі з потворним. Сприймаються не стільки і не тільки окремі фарби, звуки, скільки весь колорит, вся гармонія звуків. У сприйнятті завжди позначаються відносини, інтереси та весь попередній життєвий та художній досвід людини. Важливу роль відіграють зір та слух - можливість вдивлятися, вслухуватись в навколишній світ.

Особлива близькість емоційного, естетичного та морального відходить від оцінки потворних або прекрасних явищ в природі, мистецтві, суспільстві, що можна назвати естетичним судженням.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА ЗАСОБОМ МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Характеристика рівнів сформованості творчої особистості дошкільника в музично-театралізованій діяльності

Сучасна психолого-педагогічна наука має у своєму розпорядженні дані про те, що всі види мистецтва формують у дітей не тільки художні здібності, але й загальну універсальну людську здібність, яка, у процесі розвитку реалізується у будь-якій сфері людської діяльності – здібність до творчості. В залежності від того як раніше відбудеться зустріч дитини з мистецтвом, тим процес розвитку цієї здібності буде більш ефективним.

Під час участі в музично-театралізованих іграх та розвагах дитина входить у образ та перевтілюється в героя, живе його життям. Саме тому драматизація та театралізація є найбільш розповсюдженим видом дитячої творчості. Так, у своєму дослідженні Долинна О., Копейкіна О. й Низковська О. пояснюють це двома основними моментами: по-перше, драма, що оснований на діях які виконує сама дитина, найбільш близько, дієво і безпосередньо поєднує художню творчість з особистими переживаннями. В драматичній формі здійснюється цілісне коло уяви, в якій образ, створений з елементів дійсності, втілює і реалізує знову в дійсність, хоча б умовну [14, с. 5]. Тобто, на думку вчених, в драматичній формі здійснюється цілісне коло уяви, в якій образ, створений з елементів дійсності, втілює і реалізується знову в дійсність, хоча б умовну. Таким чином, прагнення до дій, до втілення, до реалізації яке закладено в самому процесі уяви, саме в театралізації знаходить повне здійснення.

Ще на одну причину такої близькості драматичної форми для дитини, на яку вказують Грицюк Л., Каратаєва М. й Малинич Л., є зв'язок будь-якої драматизації з грою, яка притаманні дітям цього віку. Так, драматизація ближче дошкільникам, від будь-якого виду творчості, вона безпосередньо пов'язана з грою. У свою чергу гра-драматизація дозволяє вирішити безліч освітніх завдань [13, с. 18].

Значна різноманітність тем, засобів виразності, емоційна насиченість ігор дають можливість вихователю використовувати музично-театралізовані ігри з метою всебічного розвитку особистості дошкільника. Так, систематична робота з дітьми музично-театралізованою діяльністю в закладі дошкільної освіти виступає умовою формування творчих здібностей та естетичних смаків дітей.

У дослідженні Аніщенко Н. та Саприкіної В. розкрито питання розвитку творчих здібностей дошкільнят засобами музично-театральної діяльності, описано методика діагностування акторських здібностей дітей старшого дошкільного віку, визначено критерії та рівні розвитку цих здібностей. Авторами проаналізовано практичний досвід поетапної організаційно-методичної роботи зі створення дитячого театру в закладі дошкільної освіти [4]. Проте, для визначення рівня сформованості творчої особистості дошкільника обрано діагностичний інструментарій за методикою Е. Хаака і І.Кафа [37, с. 21]

Для з'ясування рівня сформованості творчої особистості дошкільника в музично-театралізованій діяльності було здійснено педагогічне дослідження (констатувальний етап експерименту), метою якого було дослідження музично-театралізованих здібностей дітей. Експериментальною вибіркою обрано дітей старшого дошкільного віку та проведено діагностування дітей всієї групи за методикою Е. Хаака і І.Кафа [37, с. 21]. Ця методика базується на визначенні рівня музичних здібностей,

літературного обдарування та артистичного таланту кожної дитини, що виступають критеріями загального рівня музично-театральної творчості. Діагностика відбувається у вигляді тест-спостереження, що подане у додатку А, в таблиці за визначеними критеріями (музичні здібності, літературне обдарування та артистичний талант) подано показники, що виступають параметрами тест-спостереження. За кожне питання ставиться оцінка від 1 до 3, в результаті сума балів ділиться на кількість питань, що виступає середній показником.

Інтерпретація отриманих дошкільниками результатів проводиться таким чином:

3-2,5 балів – високий рівень розвитку творчих здібностей;

2,4-1,8 бали – середній рівень;

1,7-1 бал – низький рівень розвитку.

У додатку Б в таблицях 2.1. «Визначення рівня музичних здібностей», 2.2. «Визначення рівня літературного обдарування», 2.3. «Визначення рівня артистичного таланту» подаємо результати тестування у відсотковому співвідношенні.

Результати показали, що з 24 дітей, які пройшли тест-спостереження, на високому рівні музичні здібності проявилися у 6 дітей ($\approx 25\%$ від загального числа), літературна обдарованість на високому рівні у 8 дітей $\approx 33\%$. Артистично обдаровано 10 дітей $\approx 42\%$ від числа опитуваних.

Чим більше рівень творчого розвитку відповідає віковим нормам Базового компоненту дошкільної освіти, тим ближче до високого рівня проявів творчих здібностей дитини.

Високий рівень. Діти, мають гарний запас знань і уявлень про музично-театралізовану діяльність, вони вільно користуються основними засобами виразності, не відчують труднощів в передаванні образів, вільно тримаються на сцені, легко втілюють свої думки у мовленнєву

форму й мають багатий словниковий запас. Дуже легко драматизують, передають почуття, емоційні переживання. При розповіді виділяють головне, найхарактерніше, дотримуються одного сюжету, не втрачають головної думки. Своїх героїв в оповіданнях зображують майстерно, передають почуття, настрої, характер. Вибирають для свого мовлення ті слова, що в повній мірі передають емоції, почуття. Добре відчують ритм і мелодію. Полюбляють музичні записи, співати разом з іншими, підлаштовуються. У співі або музиці виявляють власні почуття і стан. Вільно складають розповіді й дотримуються структури.

Середній рівень. Діти, мають достатній запас знань і уявлень про музично-театралізовану діяльність, достатньо вільно користуються засобами виразності, проте відчують незначні труднощі в передачі образів, достатньо вільно тримаються на сцені, легко втілюють свої думки у мовленнєву форму, тому що мають достатній словниковий запас. З незначною допомогою дорослого драматизують, передають почуття, емоційні переживання. При розповіді виділяють головне, дотримуються сюжету. Для свого мовлення обирають слова, які добре передають емоції, почуття. Відчують ритм і мелодію. Полюбляють музичні записи, співати разом з іншими злагоджено. У співі або музиці виявляють власні почуття і стан. Складають розповіді, дотримуючи структуру, проте потребують незначної допомоги.

Низький рівень. У дітей слабкий запас знань і поверхові уявлення про музично-театралізовану діяльність, через що не можуть вільно користуватись засобами виразності й відчують труднощі в передачі певних образів, не орієнтуються на сцені, з труднощами втілюють свої думки у мовленнєву форму, тому що мають збіднілий словниковий запас. З допомогою дорослого драматизують. При розповіді не виділяють головне, дотримуються сюжету. Вибирають для свого мовлення ті слова, що в

певній мірі передають емоції, почуття. Не відчувають ритм і мелодію. Полюбляють музичні записи, співати разом з іншими. Складають розповіді з допомогою дорослого.

2.2. Вплив організованої музично-театралізованої діяльності на формування творчої особистості дошкільника

Вихідним положенням у індивідуально-орієнтованій педагогіці повинен бути самобутній досвід дитини, що набувається задовго до впливу спеціально організованого навчання. Так у процесі освітньої діяльності цей індивідуальний досвід дитини необхідно виявити, збагатити й перетворити на важливе джерело становлення й розвитку творчої індивідуальності.

Цінність творчості, її функції, полягають не тільки в результативності, але й у самому процесі творчості. Усе це повною мірою належить й до музично-театралізованої діяльності. Саме ця діяльність може сприяти розвитку творчих здібностей у дошкільників. Дослідженням педагогічних проблем, пов'язаних з розвитком творчих здібностей дітей займалися такі учені: Л.В. Виготський, Б.М. Теплов, К. Роджерс, П. Едварс і ін. [1, с. 346].

Сучасні наукові дослідження свідчать про те, що музично-театралізована діяльність впливає на творчий розвиток особистості: формується емоційна сфера, удосконалюється мислення, дитина стає чуйною до сприйняття краси в мистецтві й у житті.

Аматьєва О. зазначає, що театралізована діяльність є джерелом розвитку почуттів, глибоких переживань і відкриттів дитини, залучає її до духовних цінностей. Це – конкретний, відчутний наслідок, але не менш важливо те, що заняття з театралізації розвивають емоційну сферу дитини, змушують її співчувати персонажам, співпереживати подіям, що

розігруються [2]. Так, дослідниця наголошує на поглядах В. Теплова, щодо сценічного співпереживання, у процесі якого створюються певні відносини й моральні оцінки, що мають незрівнянно велику примусову силу, ніж оцінки, просто повідомлювані й засвоювані.

Театралізована діяльність, найважливіший засіб розвитку в дітей емпатії, тобто здатності розпізнавати емоційний стан людини по міміці, жестах, інтонації, уміння ставити себе не місце іншого в різних ситуаціях, знаходити адекватні способи сприяння. Щоб веселитися чужими веселощами й співчувати чужому горю, потрібно вміти за допомогою уяви перенестися в положення іншої людини, подумки стати на його місце. Участь у театралізованій діяльності дозволяє формувати досвід соціальних навичок поведінки завдяки тому, що кожний літературний твір або казка для дітей дошкільного віку завжди мають моральну спрямованість (дружба, доброта, чесність, але й виражає своє власне ставлення до добра й зла. Улюблені герої стають зразками для наслідування й ототожнення [11, с. 19-21]. Саме здібність дитини до такої ідентифікації з образом, що полюбився, дозволяє педагогам через театралізовану діяльність впливати на дітей.

Театралізована діяльність дозволяє дитині вирішувати багато проблем, ситуації опосередковано від імені якого-небудь персонажа, це допомагає долати боязкість, непевність у собі, сором'язливість [3, с. 2-6]. Таким чином, театралізовані заняття допомагають всебічно розвивати дитину.

У дошкільному віці театралізовану діяльність називають театральною-ігровою. Театральною-ігровою діяльністю – творчий, синтетичний вид діяльності, спрямований на відтворення й освоєння суспільного досвіду за допомогою обігравання сюжету (літературного твору або фантастичних ситуацій, фрагментів дитячого життя), що вимагає досягнення мети,

знаходження засобів, узгодження дій з партнерами, самообмеження з метою досягнення успіху, встановлення доброзичливих стосунків.

Як синтетичний (узагальнений) вид діяльності, вона поєднує діяльність художньо-мовленнєву (тексту, його передачу, відпрацьовування дикції тощо), образотворчу (оформлення костюмів, декорацій, ляльок), музичну (виконання пісень, танців, гра на музичних інструментах тощо) і ігрову. Театрально-ігрова діяльність буде ігровою у тій мірі, у якій діти зможуть вільно, самостійно, у власній інтерпретації передати взаємодію й стосунки героїв навіть у буквальному відтворенні дітьми казки, вірша.

Втілюючи в собі ставлення до навколишнього, соціальної дійсності, театрально-ігрова діяльність має свої мотиви. Так, потреба – це головний мотиваційний фактор. Діяльність дітей мотивована особистою зацікавленістю, комунікативними потребами й носить цілеспрямований характер. Мета ігрової діяльності дітей може стосуватися ігрових дій, рольових позицій, бути пов'язаними з розігруванням сюжету, із процесом ігрового завдання.

На думку Березіної О., метою педагогів у театрально-ігровій діяльності є інтеграція мистецтв, що позитивно вплине на розвиток творчих і особистісних якостей дітей, їх вольової, емоційної, когнітивної сфери, естетичного розвитку [6].

Основними структурними компонентами музично-театралізованої гри як процесу є: сюжет, зміст, ролі, уявлювана ситуація, правила, ігрові дії. У зв'язку з тим, що в театралізованих іграх сюжет, зміст, ігрові дії обумовлені сюжетом і змістом музичного чи художнього твору, дитині необхідно зрозуміти хід подій, образи героїв твору, їх поведінку й уявити персонажі з усіма їхніми характерними рисами, якими вони подані в творі. Важливим структурним компонентом такої діяльності є роль, яку виконує дитина. Роль може бути співвіднесена з людиною й тваринам, явищем

природи, їх уявлюваними діями, учинками, стосунками. Дитина, входячи в образ, стає тим, кого наслідує, тобто відіграє роль. Але дошкільник не просто грає роль, завдяки уяві дитина живе в образі й вірить у його правдивість.

Музично-театралізована діяльність передбачає створення уявлюваної ситуації, яка дозволяє дитині стати в нове положення, активізувати свої духовні сили. Для цього щоб гра вдалася, необхідно дотримувати правил, що обумовлюють і регулюють взаємостосунки у спільній діяльності, це надає організованість, стійкість, розширення різних ігрових дій [7, с. 4-5].

Процес розгортання музично-театралізованої діяльності містить емоційний індивідуально-значимий компонент, що проявляється в особливому ставленні дитини до образу. Якщо цей компонент відсутній, то дитина просто не може увійти в творчий стан, і роль буде виконуватися чисто механічно, без переживання почуттів героя.

Дригіна Н. наголошує на тому, що система роботи з розвитку музично-театралізованої діяльності ділиться на три етапи:

- художнє сприйняття музичних, літературних і фольклорних творів;
- освоєння спеціальних умінь для становлення основних («актор», «режисер») і додаткових позицій («сценарист», «оформлювач», «костюмер»);
- самостійна творча діяльність [15].

Педагогічне завдання ускладнюється синтетичною природою музично-театралізованої діяльності, у якій сприйняття, мислення, уява, мовлення виступають у тісному взаємозв'язку один з одним і проявляються в різних видах дитячої активності (мовленнєва, рухова, музична та ін.). Таким чином, можна вважати музично-театралізовану діяльність інтегративною, в якій активність і творчість проявляються в трьох аспектах:

- у створенні драматичного змісту, тобто в інтерпретації, переосмисленні заданого або власного сюжету.

- у виконанні власного задуму, тобто в умінні адекватно втілювати художній образ за допомогою різних засобів виразності: інтонації, міміки, пантоміміки, руху, наспіву.

- в оформленні спектаклю – у створенні (добір, виготовлення, нестандартне використання) декорацій, костюмів, музичного супроводу, афіш, програмок.

Слід зауважити, що для розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку необхідна інтеграція традиційних видів діяльності, а саме слухання літературних, музичних творів, ритмопластика з використанням театралізації, що буде сприяти єдиному процесу збагнення навколишнього світу мистецтва в його цілісності. Такий комплексний музично-театралізований підхід створює умови для формування творчих здібностей.

В останні десятиліття з'являється безліч нових музично-театралізованих творів, які, являючись матеріалом, доступним і захоплюючим для сприйняття сучасними дітьми, можуть підняти на новий рівень їх творчий розвиток. Саме в цих музично-театралізованих творах дошкільник здатний виявити, реалізувати себе в різних видах творчої діяльності. Пластика, акторська майстерність, розробка художнього рішення спектаклю - усе це компоненти, без яких неможливо обійтися в роботі над сценічними творами [26, с. 13].

Оскільки мистецтво театру являє собою органічний синтез музики, танцю, живопису, риторики, акторської майстерності, було невід'ємною стороною людської культури, людського способу існування у світі, зосереджує в єдине ціле засоби виразності, наявні в арсеналі окремих мистецтв, і, тим самим, створює умови для виховання цілісної творчої особистості, що сприяє здійсненню мети сучасної освіти.

Формування художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами музично-театралізованої діяльності вимагає багатобічної цілеспрямованої педагогічної роботи в процесі виховання й навчання. Треба відзначити, що музично-театралізовану діяльність повинна проводитися з дітьми систематично. Починати музично-театралізовану діяльність потрібно якомога раніше, тому що театральний компонент музичних занять розширює розвиваючі й виховні можливості, формує творчі здібності, підсилює ефект емоційного впливу як на настрій, так і на світовідчуття дитини, оскільки до театральної мови, міміки й жестів додається закодована музична мова думок і почуттів [12, с. 23].

Так, музично-театралізована діяльність залишає великий простір для творчості самої дитини, дозволяє їй самостійно придумувати те або інше озвучування дій, підбирати музичні інструменти для виконання, образ свого героя. У результаті такої систематичної роботи інтеграційний процес вимагає тісного співробітництва психологів, педагогів і батьків, що сприяє здійсненню комплексного підходу до формування творчого й інтелектуального потенціалу дитини.

Музично-театралізована діяльність дає дошкільникам уроки моральності, обумовлює собою органічний синтез художньої літератури, музики, танцю, живопису, акторської майстерності й зосереджує в собі засоби виразності, наявні в арсеналі окремих мистецтв, сприяє розвитку дитячої фантазії, уваги, пам'яті, пізнавальних процесів, знань про навколишній світ і налаштованості до взаємодії з ним. Беручи участь у процесі театралізованої діяльності, дитина вчиться колективно, працювати над задумом майбутнього спектаклю, створювати художні образи, обмінюватися інформацією, планувати різні види художньо-творчої діяльності, а також координувати свої функції [26, с. 21-20].

Для якісного здійснення музичного розвитку дитини, як на заняттях, так і поза ними, особлива увага приділяється створенню естетичного розвивального середовища, особливість якого визначається наступними факторами [29, с. 4-5]:

- змістом і методикою проведення занять;
- місцем їх організації;
- віковими й індивідуальними особливостями дітей.

Без розвитку музичних здібностей, без уміння ритмічно й виразно рухатися, без певних вокальних навичок домогтися значних результатів у музично-театральній творчості неможливо.

Музичний розвиток дошкільників залежить від форми організацій їх музичної діяльності. Театральна постановка - найбільш яскрава, святкова, емоційно насичена форма діяльності, що дозволяє вирішувати завдання як музичного, творчого, так і всебічного розвитку особистості. З одного боку, музичний театр як вид мистецтва, у якому органічно об'єднуються науки музика, література, історія, краєзнавство, хореографія, образотворче мистецтво, танець, акторська гра. Кожний вид мистецтва виявляє величезний емоційний вплив на дитину, а поєднання всіх видів в одне ціле підсилює цей вплив багаторазовий. З іншої сторони в музичному спектаклі присутні всі види діяльності, у процесі якої відбувається розвиток музичних, літературних та артистичних здібностей, формування музично-театральної культури.

Метою занять музично-театралізованою діяльністю є не лише оволодіння акторськими навичками, скільки розвиток естетичного почуття, здібності творчо ставитися до будь-якої справи, уміти спілкуватися з однолітками й дорослими людьми в різних життєвих ситуаціях, а також формування розкутості дитини, розвиток пластичної виразності й музикальності, почуття ритму й координації рухів, правильної артикуляції

й чіткої дикції, вміння користуватися інтонаціями, що виражають основні почуття, а також активізація пізнавального інтересу, розвиток пам'яті, спостережливості, спритності, фантазії, уяви, образного мислення, вміння оцінювати дія інших дітей і порівнювати їх зі своїми власними [13, с. 16].

Музичний драматичний спектакль - жанр складний. Музика повинна передати ті почуття, які панують на сцені - радість, гнів, сміх і сльози. Тому в драматичному спектаклі використовується усе різноманіття інтонаційних особливостей музики. Організуючи роботу з музично-театралізованої діяльності потрібно пам'ятати, що музиці в театралізованій діяльності приділяється особлива роль, вона має виступати носієм глибинного змісту, допомагати більш тонко й глибоко зрозуміти й відчувати емоційно-психологічний стан персонажа, створити яскравий і виразний сценічний образ.

Успішність і результативність театральних занять багато в чому залежать від рівня розвитку музичних здібностей, а музичні здібності можуть успішно розвиватися в процесі цієї діяльності, тому що є її основою (почуття ритму, пластики, координація рухів, подих, артикуляція, дикція, інтонація, вміння емоційне й глибоко сприймати й відчувати музичний і художній образ).

Займаючись із дітьми музично-театралізованою діяльністю в закладі дошкільної освіти, вихователі на заняттях та у повсякденній діяльності розвивають музично-творчі здібності дітей.

2.3. Педагогічні умови формування творчої особистості дошкільника засобом музично-театралізованої діяльності

Використання елементів театралізації, розвитку музичних творчих здібностей, імпровізація в процесі навчання й виховання дітей стає усе

більш помітним, будучи одним з перспективних напрямків педагогічної думки.

У роботі з дітьми щодо музично-театралізованої діяльності доречно враховувати формування таких вмінь і навичок дітей: уміють діяти узгоджено; уміють знімати напруга з окремих груп м'язів; запам'ятовують подані пози; запам'ятовують і описують зовнішній вигляд будь-якої дитини; знають артикуляційні вправи для; уміють будувати найпростіший діалог.

Під час роботи за системою використання музичних, театралізованих, музично-драматичних ігор, участь у різноманітних театрах, виконання ролей очікується зріст творчого потенціалу дошкільників, а саме: діти навчаться інсценувати за допомогою педагога знайому казку; отримають уявлення про театр і театральну культуру; у дітей сформується стійкий інтерес до театральної діяльності, бажання брати участь у спектаклі по сюжету знайомої казки; навчаться імпровізувати образи казкових героїв, використовуючи різні засоби виразності (міміку, жести, рухи, інтонацію); уміють будувати рольові діалоги й узгоджувати свої дії з іншими дітьми в ході постановок; уміють вільно триматися на сцені; стосунки між дітьми стають дружніми, зароджується почуття партнерства; зростає інтерес батьків до життя дітей у закладі дошкільної освіти.

Знайомлячись із сучасними ідеями розвивальної освіти, потрібно, намагатися дотримуватися головних принципів [31, с. 377-378]:

1. Принцип цілеспрямованості, за яким мета й завдання освітньої роботи будуються на єдиній концепції в галузі дошкільної освіти.

2. Принцип доступності, полягає у врахуванні вікових особливостей, потреб, інтересів, рівнів підготовленості дітей, їх невеликий життєвий досвід.

3. Принцип наочності навчання: дотримання дидактичної мети використання наочності; методика показу; кількість наочності й послідовність демонстрації; комбінація певних видів наочності; включення дітей в аналіз спостережуваних об'єктів; дотримання вимог культури показу й до оформлення наочності.

4. Принцип виховного та розвиваючого навчання, характеризується визначенням провідної мети навчання: пізнавальна, виховна, розвивальна. Реалізується поданий принцип у процесі роботи через спонукання дітей до самостійного пошуку імпровізації.

5. Принцип міцності: усі сформовані вміння й навички застосовуються на практиці; здійснення індивідуально-диференційованого підходу у процесі кожного заняття [31, с. 377-378].

На думку Цюпак І., для максимального використання всіх можливостей, що надаються дитинством, необхідно створювати сприятливі умови організації освітнього простору, що забезпечує успішний розвиток «різних» дітей: обдарованих, з обмеженими можливостями здоров'я та особливими потребами, мігранта, сироти та дитини з багатодітної сім'ї [36, с. 78-84]. Дослідниця вважає, що необхідно враховувати фактори розвитку особистості дитини й принципи дошкільної освіти: повноцінне проживання дитиною всіх етапів дитинства та супровід розвитку; організація освітньої діяльності з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини; дитина як активний учасник у виборі змісту своєї освіти; співпраця та визнання дитини учасником освітніх відносин; підтримка ініціативи дітей; формування пізнавальних інтересів й дій дитини в різних видах діяльності; адекватність освіти; урахування етнокультурної ситуації розвитку дитини.

Для більш ефективної роботи з формування творчого мислення дошкільників під час музично-театралізованої діяльності потрібно використовувати різні форми організації діяльності дітей. За твердженням

Науменко С., на музичних заняттях з урахуванням програмних вимог потрібно вчити дітей [26, с. 44]:

- розуміти мову музики: чути початок і закінчення музичних фраз і цілих музичних побудов, аналізувати прослухане, використовуючи комплекс засобів музичної виразності;

- у рухах, при виконанні пластичних етюдів і танцювальних композицій вчити передавати настрої й почуття героїв, створювати цілісний музичний образ.

Усі засоби, що використовуються вихователем на музичних заняттях, мають бути спрямовані на те, щоб допомогти дитині краще зрозуміти музику, глибше проникнути в її зміст. Результатом такої роботи стане те, що музика стане в нагоді під час виразного виконання образу.

Для розробки рекомендацій з формування творчої особистості дошкільника засобом музично-театралізованої діяльності були проаналізовані та використані методика розвитку дитячої творчості: програму Березіної М, Гніровської О., Линник Т. [6], а також методичні розробки Артемової Л. [5], Грицюк Л., Каратаєвої М., Малинич Л. [13], Макаренко Л. [21], Мартиненко Г. [22], Науменко С. [26].

Таким чином, з'ясовано, що систематичне залучення дошкільників до музично-театралізованої діяльності призведе до значних зрушень у розвитку творчих здібностей дошкільників. Так, дотримання педагогічних умов з формування творчої особистості, матиме позитивний вплив на емоційну налаштованість усіх учасників освітнього процесу:

1. Використання у роботі вихователя музичного, ігрового, літературного репертуару тощо.

2. Взаємозв'язок роботи музичного керівника та вихователя під час планування музичних занять.

3. Залучення батьків до роботи.

Реалізація першої педагогічної умови, а саме використання у роботі вихователя музичного, ігрового, літературного репертуару відбувається через долучення дошкільників до театру, через знайомство з ляльковим театром, який є захоплюючим доступним видом діяльності дошкільників, де дитина може виявити свої творчі здібності. При показі спектаклів лялькового театру використовуються: художнє слово, наочний образ (лялька, петрушка), мальовничо-декоративне оформлення, музика (пісня, музичний супровід). У додатку В подано види театрів [22, с. 6-11].

Через умовність лялькового театру, близького й доступного дітям, вони швидко включаються в спектакль: відповідають на запитання ляльок, виконують їхні доручення, дають поради, попереджають про небезпеку й надають допомогу героям.

Прикладами різновидів театру доступного дошкільникам є: театр картинок (картинки на фланелеграфі, картинки на картоні), театр, театр іграшок, настільний конусний театр, пальчиковий театр.

Поряд зі спеціально організованою музично-театралізованою діяльністю доречно використовувати і самостійну діяльність дітей, такі покази глибше розвивають у дітей художні здібності, вчать їх розуміти й переживати зміст літературних творів.

Музично-театралізована діяльність вимагає цілеспрямованого керівництва нею з боку музичного керівника й вихователя, роботу з ознайомлення дітей старшого віку з театром потрібно починати з бесід, мета яких - сформувані на емоційному рівні уявлення про театр, як вид мистецтва. У процесі бесід з дітьми обговорюються такі питання: "Що роблять у театрі глядачі?", "Хто бере участь у спектаклі?", "Хто розподіляє ролі між артистами?", "Як ви дізнаєтеся, де й коли відбувається дія?", "Хто шиє для артистів костюми?", "Хто малює декорації?", "Як потрібно поводитися в театрі?" та ін.

Творчі завдання за занятті можуть носити такий характер: розігрування казки, створення спектаклю по казці, складання сценарію й розіграти казку. Така робота підводить дітей до більш складної роботи, саме виконання певної ролі. Природно, що діти не відразу опановують умінням правильно тримати себе на сцені: вони скуті, мовлення не виразне тощо. Щоб допомогти дітям розкрити свої потенційні можливості, усвідомити необхідність роботи над роллю, поводитися на сцені невимушено, уміти передати сутність свого персонажа, потрібна спеціальне акторське тренування на ігрових заняттях, мета яких допомогти оволодіти певними засобами образної виразності: інтонація, поза, жест, міміка, пантоміміка.

Інтонація: прийомом роботи є виголошування окремих слів й речень з різною інтонацією (питання, прохання, подив, смуток, страх тощо) самостійно, без підказки дорослого.

Вправляння у постановці певної пози відбувається в декілька етапів: через використання гри типу «Море хвилюється»; зображення позою когонебудь або щонебудь (наприклад: каратиста, павука, берізку) і пояснити, чому дитина обрала ту або іншу позу; завдання, як знайти один, але найбільш яскравий рух, який зробив би образ (товстун, дерево, ...) легко пізнаваним.

Під час роботи над жестами роботу починають із простих сценічних завдань: як жестом показати стан або відчуття людини (дуже гаряче, я змерзнув, мені холодно, мені боляче тощо); наступні справи включають уже кілька дій (пришиваю гудзик, мию посуд, малюю фарбами тощо).

Враховуючи те, що діти люблять грати й імітувати гру на музичних інструментах: гітарі, скрипці, піаніно, барабанах, дудці тощо, це враховується під час роботи над позою та жестами. Підтримка ініціативи імпровізації на музичних інструментах: трикутниках, металофоні,

ксилофоні, тріскачці, брязкальцях, ложках, сопілочці, барабанах, бубні, шумових інструментах, дзвіночках. Робота ускладнюється придумуванням різних способів озвучування появи того або іншого героя (приїзд конячки – ложки, дзвіночки; телефон - велосипедний дзвінок, будильником; шум дощу - нахилами пласкої довгої фанерної коробки з горохом, що перекочується тощо); самостійне підбирання музичних інструментів для героїв казки.

Міміка: навчити по виразу обличчя (очам й бровам, устам) визначити настрій людини, а потім за допомогою міміки виражати свій емоційний стан або реакцію на уявлювану подію (з'їв кисле яблуко тощо).

У роботі над пантомімікою, робота здійснюється з опорою на знання, що діти отримали під час знайомства з позою, жестами й мімікою: за допомогою зазначених образних засобів уявити наступні ситуації: "Я мию посуд і випадково впустив тарілку" тощо; "зобразити" певну дію (квітку, що розквітає; жабу, яка стрибає; дитину, яка засинає тощо).

Реалізація другої педагогічної умови, а саме взаємозв'язок роботи музичного керівника та вихователя під час планування музичних занять, має відбуватися таким чином:

1. При роботі дітей на музичному занятті стежити, щоб діти використовували всі засоби акторської виразності.
2. Прослуховування музики для різних сцен спектаклю.
3. Постановка танців, пісень.
4. Репетиція окремих картин з музичним оформленням.
7. Уточнення темпоритму спектаклю.
8. У процесі роботи розвивати символічне мислення, руховий, емоційний контроль.

Займаючись із дітьми музично-театралізованою діяльністю вихователь вирішує два типи завдань:

- виховне завдання, що спрямоване на розвиток емоційності, інтелектуальності, а також на розвиток комунікативних навичок дитини, засобами театрального-музичного мистецтва;

- освітнє завдання, що пов'язане безпосередньо з розвитком артистизму й навичок сценічних перевтілень, необхідних для участі в музично-театральних діях.

У розв'язку цих двох типів завдань величезну допомогу виявляють батьки. Реалізація третьої педагогічної умови, а саме залучення батьків до роботи, відбувається таким чином: участь у виготовленні декорацій, художнім оформленням, виготовлення ляльок, атрибутів й декорації для казок і сценок, придумування й виготовлення сценічних костюмів, відвідування з дітьми театрів, виступів інших дітей тощо.

Отже, якщо дотримуватися зазначених педагогічних умов у процесі музично-театралізованої діяльності, робота матиме системний характер, що позитивно вплине на формування творчої особистості.

ВИСНОВКИ

Реформування системи освіти, її концептуальних, організаційних основ у контексті соціально-економічних перетворень, які відбуваються в Україні, не мисляться без виховання, розвитку й формування творчої особистості, її загально-естетичної культури. В результаті дослідження досягла таких результатів:

1. Розкрито теоретичні основи музично-театралізованої діяльності дітей дошкільного віку. Організація музично-театралізованої діяльності передбачає формування у дітей певних уявлень про театральну дію та сам театр; розвивати пізнавальний напрям спеціального виховання та навчання; створювати сприятливі умови для ігрової діяльності дошкільнят, спонукати дітей до імпровізації та використовувати набуті вміння, навички, знання у грі, тобто сценічний та ігровий напрям, у процесі якого відбувається формування елементів сценічної виразності та будь-яких театральних дій.

Тематика і зміст музично-театралізованих ігор мають моральну направленість, формують смак дитини, приносять величезну користь для духовного виховання, сприяють творчому розвитку. Проблемі музично-театралізованої діяльності, їх впливу на естетичний розвиток дитини, приділяється недостатньо уваги.

2. Схарактеризовано рівні сформованості творчої особистості дошкільника в музично-театралізованій діяльності. Визначено критерії (музичні здібності, літературне обдарування та артистичний талант) та відповідні показники, що виступали параметрами тест-спостереження, за яким визначено рівні: високий, середній, низький. Тест-спостереження проведено з кожною дитиною, результати показали, що з 24 дітей, на високому рівні сформованості музичних здібностей проявилися у 6 дітей ($\approx 25\%$ від загального числа), літературна обдарованість на високому рівні у 8 дітей $\approx 33\%$, артистично обдаровано 10 дітей $\approx 42\%$ від числа опитуваних.

3. З'ясовано вплив організованої музично-театралізованої діяльності на формування творчої особистості дошкільника. Розкрито загальні напрямки, методи та принципи керівництва музично-театралізованою діяльністю. Успішність і результативність музично-театралізованих занять багато в чому залежать від рівня розвитку артистичних та музичних здібностей (чуття ритму, пластики, координація рухів, подих, артикуляція, дикція, інтонація, уміння емоційно й глибоко сприймати й відчутти музичний і художній образ). Займаючись із дітьми музично-театралізованою діяльністю в закладі дошкільної освіти, вихователі на заняттях та у повсякденній діяльності розвивають музично-творчі здібності дітей.

4. Визначено педагогічні умови формування творчої особистості дошкільника засобом музично-театралізованої діяльності: використання у роботі вихователя музичного, ігрового, літературного репертуару тощо; взаємозв'язок роботи музичного керівника та вихователя під час планування музичних занять; залучення батьків до роботи. Дотримання зазначених педагогічних умов у процесі музично-театралізованої діяльності та систематична робота позитивно вплине на формування творчої особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амацьєва О. Особливості розвитку творчих здібностей дошкільників у театральній-ігровій діяльності / О. Амацьєва // Матеріали людинознавчих філософських читань. – Дрогобич, 1998. – Вип.6: Людина і творчість: гуманістичні вияви. – С. 346–356.
2. Амацьєва О. П. Художньо-естетичний розвиток дошкільників засобами театралізованої діяльності [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slavdpu.dn.ua/rescentr01/resurs-dopp.files/Page643.htm>.
3. Амацьєва О.П. З дитячого садка – в актори / Амацьєва О.П. // Дитячий садок. – 2004. -№ 24. – С.2-6.
4. Аніщенко Н. Вплив музично-театральної діяльності на розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку [електронний ресурс]. / Аніщенко Н., Саприкіна В. – Файл: [red_in_2014_1_12.pdf](#) – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua.
5. Артемова Л.В. Театр і гра. Вдома, у дитячому садку, в школі / Л.В Артемова. – К.: Томірс, 2002. – 291 с.
6. Березіна О.М. Грайлик: програма з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі / О.М. Березіна, О.З. Гніровська, Т. А. Линник. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 56 с.
7. Белкіна Є. Світ мистецтва і дитина / Белкіна Є., Науменко Т. // Дошкільне виховання. – 2000. - №1. – С.4-5.
8. Ващенко Г. Виховний ідеал / Г. Ващенко. - Полтава: Полтавський вісник, 1994. - 191 с.
9. Водолага Н.В. Навчання розповідання дітей старшого дошкільного віку в театралізованій діяльності: дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Н. В. Водолага – Одеса, 2001. – 218 с.
10. Вознюк О. В. Орхестичне виховання як музично-театралізована діяльність: пошук універсального засобу розвитку дітей та молоді /

Вознюк О. В., Маловицька Л.Ф.// Актуальні питання мистецької педагогіки. - Випуск 7, 2018. - С. 18-24.

11. Гаврилюк С. Виховання естетичних почуттів дошкільників засобами театрального мистецтва / С. Гаврилюк // Пріоритети сучасної освіти і виховання в контексті завдань педагогічної науки. – Івано-Франківськ, 2003. – С.19–21.

12. Гаврилюк С. Театр і казка / Гаврилюк С. // Дошкільне виховання. – 2003. - №5. – С.23.

13. Грицюк Л.А. Театралізована діяльність дітей дошкільного віку. / Грицюк Л.А., Каратаєва М.І., Малинич Л.М. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 1998. – 56 с.

14. Долинна О. Розвивати творчу особистість / Долинна О., Копейкіна О., Низковська О. // Дошкільне виховання. – 2003. - №7. – С.3-6.

15. Дригіна Н. О. Розвиток діалогічного мовлення у дітей дошкільного віку засобами театралізованої діяльності [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ditsad.com.ua/info-d0/metod79.html>.

16. Єнгалічева І. В. Креативний розвиток дітей дошкільного віку засобами театралізованих ігор [електронний ресурс]. Єнгалічева І. В.// Науковий вісник Ужгородського національного університету. - Випуск 36. – С. 59-61. – Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/11441/1/Креативний%20розвиток%20дітей%20дошкільного%20віку%20засобами%20театралізованих%20ігор.pdf>.

17. Єніна Л.Л. Умови формування творчих здібностей старших дошкільників у театралізованої діяльності/ Єніна Л.Л. // Вісник психології і соціальної педагогіки. - Випуск 9. -2013. – С. 211-214.

18. Кирило Стеценко: Спогади, листи, матеріали / Упор. Є. Федотов. - К.: Музична Україна, 1981. - 480 с.

19. Коломоєц Н.Г., Цюпак І.М. Особливості керівництва музично-театралізованими іграми дошкільників/ Коломоєц Н.Г., Цюпак І.М. // Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти: збірник наукових праць/ за заг.ред. Ю.А.Руденко. – Одеса: Бондаренко М.О., 2019. – С. 122-124.
20. Комоссарова Л.М. Дитина у світі музики / Комоссарова Л.М. // Дитина в дитячому саду. – 2005. – № 1. – С. 13–18.
21. Макаренко Л. В. Все про театр і дитячу театралізовану діяльність / Л. В. Макаренко. – К.: Шк. світ, 2008. – 211 с.
22. Мартиненко Г. В. Театралізована діяльність в дитячому садку / Мартиненко Г. В. — Х. : ВГ «Основа», 2018. — 127 с.
23. Масол Л.М. Виховний потенціал мистецтва – джерело освітніх інновацій / Л.М. Масол // Мистецтво і освіта – 2001. – №1. – С.2-5.
24. Маханева М.Д. Театралізовані заняття в дитячому саду: посібник для працівників дошк. установ / Маханева М.Д. - М.:ТЦ "Сфера", 2001. - 128 с.
25. Мельничук М. І. Народні ігри / М. І. Мельничук. – К.: Шкільний світ, 1999. – 221с.
26. Науменко С.І. Музично-естетичне виховання дошкільнят. / Науменко С.І. – Київ: „Магістр – S”, 1996. – 96 с.
27. Носкова Г.Б. Формування музичної культури дошкільників на музичних заняттях/ Носкова Г.Б., Нечитайло О.В., Аржанухіна С.В.// Актуальні питання сучасної педагогіки. - Ужгород, 2015. – С. 163-165.
28. Олійник О. М. Театральна ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. / О. М. Олійник, В. О. Волощук. – Кам'янець-Подільський, 2017. – 163 с.
29. Паламарчук Н. Наш маленький театр / Паламарчук Н. // Дошкільне виховання. – 1989. - №3. - С.4-5.

30. Палій Н.В. Педагогічна корекція емоційної сфери молодших школярів у процесі художньо-ігрової діяльності : автореф. дис. ...канд. пед. наук. / Н.В. Палій. - Тернопільський ДПУ ім. В.Гнатюка. – Тернопіль, 2000. – 20 с.
31. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навч. посібник / Т.І. Поніманська. – К.: Академвидав, 2006. – 456 с.
32. Програма розвитку дитини "Українське довкілля" / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2013. – 267 с.
33. Сухомлинський В. О. Сто порад учителів / В.О.Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1988. – 304 с.
34. Фурміна Л.С. Можливості творчих проявів старших дошкільників в театралізованих іграх / Л.С.Фурміна // Художня творчість і дитина / Под ред. Н.А.Ветлугиной. – М., 1972. – 106 с.
35. Ходонович Л.С. Музично-творчий розвиток дошкільнят: планування, облік, контроль: посібник / Л.С. Ходонович. – Мн.: ІВЦ, Мінфіну, – 2005. – 188 с.
36. Цюпак І. М. Індивідуалізація розвитку дошкільника в закладі дошкільної освіти/ Цюпак І. М. // The 9th International conference – Science and society (February 1, 2019) Accent Graphics Communications & Publishing, Hamilton, Canada. 2019. P. 78 – 84.
37. Шукаємо обдарованість. Відбір пакету методик діагностики творчого потенціалу учнів: Збірник тестів, анке, методик діагностики обдарованості дитини. – Кривий Ріг: 2013. – 40 с.
38. Эльконин Д. Б. Психология игры / Д.Б. Эльконин. – М.: Просвещение, 2004. – 398 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Визначення театральних здібностей за методикою Е. Хаака та І. Кафа

Критерій	Показники (тест-спостереження)	Бали
Музичні здібності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Добре відчуває ритм і мелодію. Прислуховується до них. 2. Добре співає. 3. У гру на інструменті, у пісню чи танець вкладає багато енергії та почуттів. 4. Любить музичні записи, прагне піти на концерт або туди, де можна послухати музику. 5. Любить співати разом з іншими, щоб виходило злагоджено й добре. 6. У співі або музиці виявляє власні почуття і стан. 	1-3
Літературне обдарування	<ol style="list-style-type: none"> 1. Може вільно побудувати розповіді, починаючи від зав'язки сюжету й закінчуючи розв'язкою конфлікту. 2. Придумує щось нове й незвичайне, коли розповідає про що-небудь знайомим. 3. При розповіді виділяє головне, найхарактерніше. 4. Розповідаючи про щось, вміє дотримуватися одного сюжету, не втрачає головної думки. 5. Любить писати оповідання та вірші. 6. Своїх героїв в оповіданнях зображує майстерно, передає почуття, настрої, характер. 7. Вибирає для своїх оповідань ті слова, які добре передають емоції, почуття. 	1-3
Артистичний талант	<ol style="list-style-type: none"> 1. Легко входить у роль іншої людини, персонажа тощо. 2. Цікавиться акторською грою. 3. Виразно змінює тональність голосу, коли зображує героїв. 4. Розуміє та вміє передати конфлікти, ситуації, може розіграти будь-яку драматичну сцену. 5. Передає почуття через міміку, жести, рухи. 6. Прагне викликати емоційну реакцію в інших людей, коли про що-небудь із захопленням розповідає. 7. Дуже легко драматизує, передає почуття, емоційні переживання. 	1-3

Результати констатувального етапу експерименту з визначення рівня сформованості творчої особистості дошкільника

Таблиця 2.2. Визначення рівня музичних здібностей (%)

Рівені	Високий		Середній		Низький	
	Кількість дітей	%	Кількість дітей	%	Кількість дітей	%
ЕГ (24 дитини)	6	25	10	42	8	33

Таблиця 2.3. Визначення рівня літературного обдарування (%)

Рівені	Високий		Середній		Низький	
	Кількість дітей	%	Кількість дітей	%	Кількість дітей	%
ЕГ (24 дитини)	8	33	12	50	4	17

Таблиця 2.4. Визначення рівня артистичного таланту (%)

Рівені	Високий		Середній		Низький	
	Кількість дітей	%	Кількість дітей	%	Кількість дітей	%
ЕГ (24 дитини)	10	42	9	37	5	21

Орієнтовні види театрів

Театр живих картинок

Психологи довели, що ігрова діяльність є невід'ємною частиною гармонійного та всебічного розвитку дітей дошкільного віку. Це пов'язано з віковими особливостями розвитку психічних процесів малюка. Одним із ефективних видів ігрової діяльності в закладі дошкільної освіти є театр. У такій діяльності діти проявляють свою творчу активність, реалізують свої задуми та мрії.

Діти із задоволенням роздивляються ілюстрації в книжках під час читання казок. А коли картинки оживають та починають рухатися, дитина відчуває неймовірне задоволення. Тому було створено «Театр живих картинок». Під час читання казки вихователь демонструє картинки, на яких поступово змінюється сюжет. Сюжет картинок може бути найрізноманітнішим, враховуючи вік дітей. При цьому діти старшого дошкільного віку беруть активну участь у показі театру живих картинок.

Настільний театр Назва такого виду театру говорить сама за себе — ігрову діяльність проводять на столі. Його особливість в тому, що декорації та персонажі повинні бути невеликого розміру, щоб була можливість розмістити всі атрибути на поверхні стола.

Різновиди настільного театру:

- паперовий (картонний). На сьогоднішній день такий театр можна знайти в багатьох дитячих журналах. Залишається тільки вирізати й зібрати усі деталі та можна починати виставу;
- магнітний театр являє собою магнітну дошку з магнітами-героями будь-якої казки;

- театр із природного матеріалу, наприклад, шишок, каштанів, жолудів та ін. Таких персонажів дуже зручно розміщувати у ящику з піском.

Театр на руці

До цього виду належить театралізована діяльність, для проведення якої необхідні такі атрибути, як пальчикові ляльки або іграшки-«рукавички». Розрізняють такі «наручні» види театрів в дитячому садку:

- пальчиковий;
- рукавичковий (перчатковий).

Що необхідно для того, щоб організувати таку театралізовану діяльність? Передовсім потрібна ширма. Її розміри залежать від розмірів персонажів. Зі свого боку, ляльок виготовляє сам педагог, але ж і діти можуть брати активну участь у виготовленні таких героїв. Наприклад, виготовити пальчикових ляльок можна із картонних конусів, тканини, тенісних м'ячиків та інших матеріалів. «Театр рукавички» можна виготовити із рукавички або шкарпетки, прикрасивши її необхідними елементами (обличчя, руки, одяг та ін.).

Важливо відмітити, що пальчиковий театр, на відміну від інших, ефективно розвиває дрібну моторику дошкільників, що, зі свого боку, впливає на формування мовлення дітей.

Стендовий театр

Стендовий театр являє собою будь-яку поверхню, на якій розміщують фігури-персонажі та декорації. Різновидами цього виду театру є:

- театр на фланелеграфі (дошці, обтягнутій тканиною). Для організації такого виду діяльності необхідний фланелеграф і фігури-персонажі обраного художнього твору. На фігурках зі зворотного боку необхідно

розмістити липучки. Таким чином, залежно від розвитку подій у казці дитині пропонують прикріпляти необхідні фігурки на фланелеграф;

- магнітний театр являє собою майже те саме, що й попередній, але роблять його на магнітній дошці, а на фігурках замість липучки кріплять магнітні полоси. Основа й персонажі можуть бути різного розміру: від невеликого настільного варіанта до повноцінного екрана для музичної зали;

- тіньовий театр в садках — найбільш загадковий і незвичайний для сприйняття дітей. Дошкільники залюбки беруть участь у такій грі. Для організації тіньового театру необхідний екран (натягнута вертикально біла тканина), ліхтар або настільна лампа (залежно від розмірів екрану), картонні фігури чорного кольору. Замість іграшкових персонажів можна створювати фігури кистями рук та пальцями. Такий вид називається «театр живих тіней».

Театр ляльок

До театру ляльок належить:

- тростинний театр — у ньому використовують ляльок, закріплених на високій палиці, а людина, яка керує персонажами, захищена за ширмою;

- театр «Бі-ба-бо» — у принципі, це той самий театр «рукавички», оскільки ляльок одягають на руку. Відмінність полягає лише в тому, що використовують високу ширму і, таким чином, персонажів демонструють глядачам на рівні, вищому від зросту ляльководи;

- театр на ложках — може стати дуже популярним у дитячому садку. Атрибути для такої ігрової діяльності дуже просто виготовити самостійно. Для цього знадобиться дерев'яна або пластмасова ложка. На вигнутій її частині малюють обличчя персонажа, а на ручку одягають вбрання казкового героя. Під час постановки дитячої вистави малюки-ляльководи тримають персонажів з ложок за ручку;

- нитковий театр — для цього різновиду театру нам необхідно взяти клубки ниток та прикрасити їх, зробити обличчя. Героїв можна виставляти на стіл, посеред декорацій або наколоти на паличку й маніпулювати ними з-за ширми.

Театр на фартусі

Такий вид театру на сьогоднішній день є дуже поширеним у дитячих садках. Він дуже цікавий через те, що вихователь одягає на себе фартух, який є основою. У кишенях дуже зручно розміщуються всі декорації та герої казок. Для зручності використання фігурки роблять на липучках, але можна зробити їх на кнопках, а деякі елементи розмістити у спеціальних прорізах. Фартух є багатофункціональним атрибутом. З його допомогою можна розвивати дрібну моторику, яка позитивно впливає на розвиток мовлення.

Театр на піску

Такий вид театру найчастіше використовують у своїй практиці психологи. Це своєрідна гра на піску, яка має свою назву Sand play. Ще на початку XIX століття Герберт Веллс зауважив, що його сини, граючи з мініатюрними фігурками, намагаються віднайти рішення своїх проблем. Трохи пізніше, 20 років по тому, дитячий психолог Маргарет Ловенфельд запропонувала дітям під час сеансу використовувати скриньку з піском, воду й невеликі іграшки. Цей метод був названий «технікою побудови світу», адже він допомагає дітям без слів висловити свої почуття, емоції, переживання, тобто то, що для них виразити словами буває складно. Ця психологічна методика називається Sand play (сендплей) — гра з піском, або юнгіанська пісочна терапія.

У Sand play (сендплей) психологи використовують дерев'яний піднос, дно і борти якого пофарбовані в блакитний колір (щоб моделювати море і небо), пісок, воду і колекцію мініатюрних фігурок. Мініатюрні

фігурки можуть бути різноманітними: реальними й міфологічними, створеними людиною або природою. Використання природних матеріалів дозволяє відчувати зв'язок з природою, а рукотворні мініатюри — прийняти те, що вже існує.

Сендплей — це унікальний спосіб спілкування зі світом і з самим собою. Сендплей дає можливість доторкнутися до глибинного, справжнього. Він знімає внутрішнє напруження, підвищує впевненість у собі й відкриває нові шляхи розвитку. Гра з піском допомагає дитині висловити те, що вона сама поки не усвідомлює, те, чого вона поки не розуміє, а досвідчений дитячий психолог може інтерпретувати почуття дитини й розповісти про них батькам. Вихователі дошкільних груп також використовують у своїй практиці цей вид театралізованої діяльності. Під час таких занять діти не тільки набувають нових знань, але й вчаться усвідомлювати свої почуття.

Театр на воді

Ще одним не менш цікавим різновидом є ляльковий театр на воді. Це в'єтнамська традиція, корені якої сягають XI століття н.е. А виникла вона в селах в дельті річки Хонгха, що на півночі В'єтнаму. Здавна селяни використовували цей вид розваг під час повеней.

Ляльок для цього театру виготовляють з дерева, а потім їх покривають лаком. Виставу проводять у неглибокому басейні. Маріонетку підтримує великий стрижень, розташований під водою і керований ляльководом, який зазвичай прихований за ширмою. Таким чином, ляльки рухаються над водою. Вистава часто супроводжується національною музикою. У дитячих садках також можна використовувати такі театри, використовуючи для них невеликі надувні басейни. А ляльок можна тримати на нитці або прозорій волосінні так, щоб ляльковод не було видно.

Театр дітей-виконавців

Театр живої ляльки. Його частіше за інших організують у дитячому садку. Таку діяльність можна організувати на заняттях з розвитку мовлення, з ознайомлення з навколишнім світом, з природою, а також під час дозвілля. Крім того, постановка «живого» театру може бути присвячена якійсь визначній даті.

Розрізняють такі види:

- театр масок;
- театр ляльок-велетнів.

Останній проводять найчастіше як дозвілля у дошкільному закладі. Ролі ляльок-велетнів виконують або дорослі, або старші дошкільнята. Молодші діти можуть виступати лише в ролі глядачів.

Театр масок підійде для дітей будь-якого віку. Навіть найменші вихованці мають можливість «перевтілитися» в героя казки. Педагог може запропонувати дітям переказати таким незвичайним чином улюблену історію або підготувати повноцінний виступ для батьків.

Виготовити маски для майбутнього спектаклю дошкільнята можуть самостійно під керівництвом педагога, наприклад, на заняттях з художньо-продуктивної діяльності або під час дозвілля.

Телетеатр

Дуже цікавим є телетеатр, який можна використовувати в різних вікових групах. Замість ширми виготовляють телевізор із коробки. Дитині пропонують стати телеведучим та продемонструвати улюблений вид театру, використовуючи ляльок, іграшки або картинки. Найчастіше телетеатр використовують на заняттях з розвитку мовлення, на яких значну увагу приділяють монологічному мовленню. Дитина вчиться фантазувати та відтворювати свій задум через імпровізацію.

Ігри-інсценізації

Ігри-інсценізації — це всі види театрів, де дитина не є дійовою особою, вона створює сцени, веде ролі іграшкового персонажа, діє за нього. За обраною темою дитина створює образ за допомогою висловів, міміки, пантоміми.

Ігри-драматизації

Ігри-драматизації — це відтворення сюжету літературного твору власними діями виконавців, використання ними засобів виразності — інтонації, міміки, пантоміми.

Своєрідність кожного ігрового образу обумовлена драматизацією казок, авторських творів і полягає в єдності типової та індивідуальної характеристик. Уміння виділяти характерні якості персонажів формується у процесі накопичення знань про тварин, професії людей, стан природи. Маючи відповідні уявлення, діти легко відтворюють спосіб пересування різних живих істот, їхні характерні риси.

Іграм-драматизаціям притаманні основні ознаки творчості ігор: наявність задуму, спільних рольових і реальних подій і відношень та інших елементів ситуацій, самостійність і самоорганізація дітей.

Дітей приваблює можливість зображувати в іграх людей — сміливих, мужніх і відважних, сильних і добрих. Окремі персонажі літературних творів починають з'являтися вже в самостійних іграх дітей молодшої групи.

Театр образних іграшок

До образних іграшок належать:

- ляльки, фігурки людей, тварин, елементів природи (зокрема м'які іграшки) — квітів, грибів, дерев;
- аксесуари для гри (лялькові меблі, посуд, побутова техніка — праска, пральна машина, пилосос, швейна машина тощо);

- технічні іграшки (транспортні, механічні, ігрові набори типу «Перукарня», «Айболить»).

Цей клас іграшок розширює уявлення дитини про навколишній світ. Бавлячись із такими іграшками, діти вчаться діяти в уявній ситуації, творчо перетворювати різноманітні враження, проявляти максимум самостійності та соціальну активність; у них розвивається уява.

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

60

Додаток Г

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Калюшеч Надя Геннадівна
учасниця(я) освітнього процесу Херсонського державного університету, УСВІДОМЛЮЮ, що академічна доброзичливість – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЮЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ

- дотримуватися
- законів законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброзичливості;
- мисливості толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культурної спадщини;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт तथा на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виключно можливих ознак академічного плагіату;
 - спокійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання посилань на свою роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та гарантуванню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти іншому самою чи іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незалежно на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й національні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статтю чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - уникати конфлікту інтересів у своїй діяльності кваліфікаційних інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній з обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підробляти документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не припинувати вингород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не зазімкати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальних нападків;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символи університету в закладах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягти власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці інших студентів та/або працівників.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброзичливості буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброзичливості.

11.06.2020
(дата)

[Підпис]
(підпис)

Калюшеч Н. Г.
(ім'я, прізвище)

ДОВІДКА
про перевірку на текстові збіги у Науковій бібліотеці
 кваліфікаційної роботи СВО Бакалавр
 спеціальності 012 Дошкільна освіта (денна форма)

Автор роботи	Коломоец Н.
Назва роботи	Музично-театралізована діяльність як засіб формування творчої особистості дошкільника
Факультет	Педагогічний факультет
Науковий керівник	доцент Цюпак І.М.
Роботу перевірено за допомогою програмного засобу	Unicheck
Ідентифікаційний номер роботи	ID файлу: 1002507727
Результати перевірки	Схожість 8,87%

Директорка Наукової бібліотеки

Нателла АРУСТАМОВА

Бібліотекарка I категорії

Стефанія Собољ